

STÁTNI OKRESNÍ ARCHIV V CHEBU

Název archivní pomůcky: Henlein Konrad

Časové rozmezí: 1934 - 1943

Druh archivní pomůcky: inventář

Číslo listu JAF: 102

Evidenční číslo pomůcky: 1305

Zpracovali: Petr Cajs, Jitka Chmelíková

Místo: SOkA Cheb

Rok: 2002

OBSAH

Úvod	3
I. Vývoj původce fondu.....	3
II. Vývoj a dějiny fondu.....	5
III. Archivní charakteristika fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky.....	6
Příloha č. 1: Seznam použité literatury	7
Inventární seznam	8

ÚVOD

I. Vývoj původce fondu

Původcem fondu je sudetoněmecký politik Konrád Henlein (6.5.1898 - 10.5.1945). Narodil se ve Vratislavicích nad Nisou v rodině továrního úředníka a jednatele soukromých firem Konráda Henleina a jeho ženy Hedwigy, roz. Dvořáčkové. Byla dcerou účetního ve vratislavické továrně Ignáce Ginzkeye Eduarda Dvořáčka, který byl české národnosti, a Němky Augusty roz. Nöhringové a hlásila se spolu se svými sourozenci k národnosti německé. Rodina Henleinových se později přestěhovala do blízkého Rychnova u Jablonce nad Nisou, kde se stal Konrád Henlein otec posléze účetním a pak i ředitelem místního Spořitelního a záložního spolku. Rovněž byl členem rychnovské městské rady a v letech 1914 -1918 místním starostou.

Mladý Konrád vystudoval s nevalným prospěchem obchodní akademii v Jablonci nad Nisou a po 1. světové válce, do které dobrovolně narukoval a během níž pobyl od listopadu 1917 až do ukončení konfliktu v italském zajetí, se nakonec uchýlil v Jablonci jako úředník ve finančním ústavu Kreditanstalt der Deutschen. Rovněž se stal členem rychnovské pobočky Svazu německých cvičenců (Deutscher Turnerverband - DTV), organizace sdružující německé tělocvičné spolky v ČSR (zal. 1919).

V roce 1925 však dráhu bankovního úředníka zcela opustil a věnoval se pouze tělovýchově, když v říjnu téhož roku získal místo placeného učitele tělocviku v tělocvičném spolku v Aši. Od května 1931 zastával funkci náčelníka tělocviku ve svazové radě DTV, jejímž členem se stal již v květnu 1928.

V Aši se rovněž oženil s o šest let mladší Emmou Luisou Geyerovou, dcerou místního cukráře a kavárníka. Krátce před svatbou změnil vyznání z katolického na evangelické.

Když v roce 1933 hrozil negativistickým stranám Deutsche national-sozialistische Arbeiterpartei (DNSAP), fakticky odnoží německé Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei (NSDAP), a Deutsche Nationalpartei (DNP), která zase v sousedním Německu úzce spolupracovala s Německou nacionální lidovou stranou Dr. Alfreda

Hugenbergu, ze strany československých úřadů zákaz činnosti, ke kterému pak skutečně došlo 4. 10. 1933, domluvili se jejich představitelé s Konrádem Henleinem, že jejich organizace přejdou do nově zřízené Sudetendeutsche Heimatfront (SHF), v jejímž čele bude Henlein stát. Ta byla založena na počátku října 1933. 30. 4. 1935 se přejmenovala na Sudetendeutsche Partei (SdP) a v následujících květnových volbách se stala co do počtu odevzdaných hlasů nejsilnější stranou v ČSR. K. Henlein vedl tuto organizaci až do jejího sloučení s NSDAP 5.11.1938. I poté však zůstal v čele svých někdejších straníků, neboť ho 30.10.1938 Hitler jmenoval vedoucím na většině obsazených území téhož dne nově vytvořené župy NSDAP Sudety. Ještě před tím, od květnových voleb 1935 do odtržení pohraničí v říjnu 1938, zastupoval Henlein SdP jako poslanec v Národním shromáždění ČSR.

Po obsazení českého pohraničí Německem byl Henlein Hitlerem dále jmenován říšským komisařem pro Sudety (v této funkci začal pracovat po ukončení vojenské správy zabraných území 20.10.1938) a od 1. 5.1939 na podkladě zákona říšské vlády o výstavbě správy ve Východní marce a Sudetech stál v čele této oblasti jako říšský místodržící. Rovněž získal hodnost Gruppenführera SS (od 20.6.1943 Obergruppenführer) a 4.12.1938 byl ve volbách s jednotnou kandidátkou zvolen jako poslanec do Říšského sněmu. Po obsazení zbytku ČSR zastával přechodnou funkci šéfa civilní správy okupačních vojsk až do nahrazení vojenské správy řádnými protektorátními orgány 18.4.1939.

S manželkou Emmou Luisou měl celkem pět dětí, Gudrun (* 1928), Ingrid (* 1930), Horsta (* 1934) a dvojčata Gerhild a Ortrud (* 1939).

Po narození posledních dvou děvčátek 13.3.1939 uvolnil Adolf Hitler na žádost Ing. Friedricha Bürgerera, někdejšího zástupce SdP v Berlíně, 100 000 říšských marek jako finanční výpomoc pro K. Henleina k zakoupení prostornějšího bytu, než byla arizovaná vila, kterou Henleinovi získali v novém působišti říšského komisaře, později říšského místodržícího v hlavním městě Sudet Liberci. S pomocí tohoto obnosu si rodina koupila od pražského architekta Ing. Dr. Milana Babušky velkostatek Manský Dvůr (Lehnhof), severozápadně od Dolního Žandova (Untersandau) mezi Chebem a Mariánskými Lázněmi.

Dne 7.5.1945 opustil Henlein Liberec a zamířil směrem do Chebu s úmyslem vyjednat s Američany. Byl však zadržen americkou vojenskou policií a převezen do Plzně, kde 10.5. v tamním zajateckém táboře, poté co zjistil, že s ním nikdo

z odpovědných činitelů USA nehodlá jednat, a že je považován za válečného zločince, který bude vydán Československu, spáchal sebevraždu přeřezáním žil na obou zápěstích střepinami skel svých brýlí.

II. Vývoj a dějiny fondu

Celý fond byl nalezen na Henleinově statku Manský Dvůr (Lehnhof) u Dolního Žandova a jeho svoz provedl okresní knihovník K. Doucha 21.10.1953.

Oficiálně však byl převzat teprve zápisem do „Knihy přírůstků OA Cheb od r. 1992“ dne 22.4.1993 pod číslem přírůstku 683.

III. Archivní charakteristika fondu

Časové rozpětí fondu je 1934-1943. U inv. č. 5 - Sudetoněmecká pochodová píseň, text Wilhelm Pleyer, věnovaná K. Henleinovi - je datum vzniku určeno přibližně mezi léta /1935-1938/, kdy byl představitelem SdP, neboť je v písni zdůrazňováno sudetoněmectví, což bylo typické především v této době. Podobně u inv. č. 6 - Udělení čestného občanství městem Mariánské Lázně – je uvedeno jako pravděpodobná doba vzniku rok /1938/ , tedy krátce po uzavření Mnichovské dohody.

V průběhu prací na pořádání fondu nebyly žádné písemnosti určeny k vnitřní skartaci.

Fond je rozčleněn do tří skupin, které jsou tematicky roztríděny podle Pracovního schématu pro pořádání osobních pozůstalostí (Interní směrnice ÚA ČSAV z 26. února 1980). Nejdříve jsou řazeny knižní publikace, pak spisy mezi nimiž je notový a textový záznam písní a v ostatním materiálu jsou zařazena alba fotografií a grafické listy.

Vnitřní struktura fondu:	inv.j.
I. Knihy	1-3
II. Písemný materiál	4-6
III. Ostatní materiál	
J 1 – J 6	7-10

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Jedná se o alba fotografií, publikace, listinu o udělení čestného občanství města Mariánské Lázně, kresby – podobizny jeho dětí a písně věnované Konradu Henleinovi. Fotografie se vztahují k veřejné činnosti původce, nemají ryze soukromý charakter, a proto na nich nejsou zobrazeni členové jeho rodiny a další příbuzní.

Úřední nebo soukromá korespondence či jiné spisy vztahující se přímo k původci či jeho rodinným příslušníkům se zde nenalézají.

Veškeré dokumenty jsou v německém jazyce.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond byl uspořádán a pomůcka sestavena Petrem Cajsem v říjnu roku 1998, a opravena Jitkou Chmelíkovou v prosinci roku 2002 ve Státním okresním archivu v Chebu.

Příloha č. 1:**Seznam použité literatury**

Cílek, Roman: Ve světle pochodní, Praha 1987.

Bíman, Stanislav, Malíř, Jaroslav: Kariéra učitele tělocviku, Ústí nad Labem 1983.

Churaň, Milan a kol.: Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století, Praha 1994.

Klímeček, Antonín: Boj o hrad, díl 2. – Kdo po Masarykovi?, Praha 1998.

Novák, Otto: Henleinovci proti Československu, Praha 1987.

Inv. č.	Obsah	Čas. rozsah	Kart. č.
---------	-------	-------------	----------

I. Knihy

1	Brandner Willi (ed.): Henlein, Konrad: Reden und Aufsätze zur völkischen Turnbewegung 1928-1933, Karlovy Vary: Karl H. Frank, 1934. – 117 s.	1934	ukn 1 kart 1
2	Suchy, Josef (ed.): Briefe zur Schulung politischer Kämpfer an Konrad Henlein, Karlovy Vary – Leipzig: Karl H. Frank, 1936/37. – 400 s.	1936-1937	ukn 2
3	Sudetenfahrt der Deutschen Technik. Eigene Zugzeitung. Bildbericht für den Gauleiter K. Henlein, b.m. 1938. – 83 s.	1938	ukn 3

II. Písemný materiál

4	Sudetoněmecký triumfální pochod, složený Fritzem Thürmerem z Budišova nad Budišovkou, rukopis. – 4 s. + korespondence orgánů SdP k tomu se vztahující	1936	
5	Sudetoněmecká pochodová píseň, text Wilhelm Pleyer, věnovaná K. Henleinovi, rukopis. – 2 s.	/1935-1938/	
6	Udělení čestného občanství městem Mariánské Lázně	/1938/	jin 1

III. Ostatní materiál

7	Album fotografií z návštěvy župního vedoucího a říšského místodržitele Sudetské župy K. Henleina ve Vítkovických železárnách a v Moravské Ostravě 23.-24.8. 1940	1940	fal 1

Inv. č.	Obsah	Čas. rozsah	Kart. č.
8	Album fotografií z cesty župních vedoucích po někdejším západním bojišti, podniknuté 30. 9. – 7. 10. 1940	1940	fal 2
9	Album fotografií domovů Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (NSV) ve Velkých Losinách	1943	fal 3
10	Grafické listy s portréty dětí K. Henleina – Gudrun (14 let), Ingrid (12 let) a Horsta (8 let) provedené rumělkovým uhlem a věnované K. Henleinovi k jeho 44. narozeninám ing. Friedrichem Bürgerem, 59,5 x 46 cm	1942	gli 4 - 6

Název archivní pomůcky:	Henlein Konrad
Časové rozmezí:	1934 - 1943
Počet evidenčních jednotek:	10
Z toho:	
listiny	
knihy	3
kartony	1
fascikly	
alba	3
grafické listy	3
Počet inventárních jednotek:	10
Rozsah fondu v bm:	0,30
Stav ke dni:	6.12.2002
Fond zpracovali:	Petr Cajs, Jitka Chmelíková
Pomůcku sestavili:	Petr Cajs, Jitka Chmelíková
Počet stran:	10
Pomůcku schválil:	PhDr. Jaromír Boháč 9.12.2002 – č.j. 1185/2002

Nově vymezené a revidované evidenční jednotky při GI 2012–2013

Název archivní pomůcky: Henlein Konrad

Značka archivního fondu: Henlein - Aš

Časový rozsah fondu: 1934-1943

Počet inventárních jednotek: 10

Počet evidenčních jednotek: 11 (3 úřední knihy, 1 karton, 3 grafické listy (změna v inv. č.10),
3 fotoalba (změna v inv. č. 7-8), 1 jiné (změna v inv. č. 6))

Rozsah fondu v bm: 0,39

Stav ke dni: 6. 6. 2013

Vypracoval: Martina Lepší